

Í m a

özv Gál Zsigmondné, Jakab Agnes felett.¹

Nagyhatalmu Isten, élet és halál egyedüli ura, szerető édes Atyánk! mély részvéttel s egyszersmind megfélemlve állottunk meg e gyászkoporsó mellett, melybe bár nem idő előtt jutott annak szomorú áldozata, az emberi rendes életkort tekintve; de mégis korán történt halála elhunyt keresztény nőtársunknak; mert a szeretet, mely őt övezte kedves gyermekei és unokái, valamint a jó testvérek s a nagykiterjedésű rokonság részéről, oly boldoggá tette őt, az élethez ragaszkodás lángját oly elevenen táplálta szívében, sőt magas korához képest egészségi állapota annyira kedvező volt, hogy az oly hirtelenül bekövetkezhető halálra közülünk senki sem gondolhatott s talán legkevésbé ő maga.

Annyival mélyebben érezzük oh felséges Isten, gyarló és erőtelen voltunkat s ama kezdetben kimondott ítélet minden perczen ránk nehezülhető súlyos voltát: *por vagy és porrá kell lenned!* s figyelmeztetőleg hangzik füleinkbe, mint minden hasonló alkalommal, úgy most is: *vigyázzatok, mert nem tudjátok mely órában jő el a ti uratok!* Ime Atyánk, Istenünk előttünk tiszteletben és közbecsülésben élt ker. nőtársunk, a te kedves leányod is remélhete magának s mi öneki szintén ígérheténk nemcsak napokat és heteket, hanem éveknek hosszú sorát is emberi számítás szerint s hittük, hogy azokat jóvoltodból el is nyerendi; de im mint borutlan égből lecsapó villám, vagy mint a láthatár mosolygó derűjéből előtörő zivatar és sötét borulat rohanta meg őt a hirtelen-halált hozó gyilkos nyavalya, mely még csak annyi haladékot sem engedte neki, hogy búcsút vegyen azoktól a kedves gyermekeitől, kik a távolban értesülve a drága édes anya veszélyes állapotáról bár gyorsan sietve jöttek, mégis már csak a kiszenvedettet láthaták; s ki máskor oly mosolygó arcczal fogadá őket, most meghidegült tetem vala, az édes anya megszozott édes ölelése, szerető mosolya nélkül!

De mily édes vigasza lehet a kesergő gyermekek bánatos szívének az a tudat, hogy szívök fájdalmát, leverő keservét nemcsak önmaguk érzik, hordozzák, hanem részt veszünk abból mindnyájan, a kik e gyász hajlékban és udvaron megjelentünk. Érezzük és tudjuk mindnyájan, ki volt itten az elköltözött s minő helyet töltött bé a társadalomban! S midőn e kérdésre felelni akarok, s akarom

¹ Szentgerinczén 1897 febr. 8-án.

méltatni ethunyt nőatyánkfíának érdemeit, önkéntelenül s első sorban az édes anya képe magasul ki lelki szemeim előtt s abban a körben látom őt igazán nagynak, a melyből a mai téves irány, helytelen felfogás s talán a kényszerű helyzet leginkább el akarja távolítani a nőt, megfosztva őt eszményiségétől s oda helyezve a napi életforgatagos, anyagiás körébe, hogy ne legyen többé az, a mi volt s a minek lennie kell: *őrangyala életünknek s helyettese s földi képviselője a gondviselésnek*, hanem hogy legyen vetélytársunk az élet küzdő mezején a kenyérszerzésben s az életpályák után való futásunkban . . .

Igen oh Atyánk, Istenünk nagygyá tettet vala az elhunytat, mint anyát, mint egy boldog családi körnek őrangyalát s hogy megmutasd iránta való jószágodat, körülvetted kegyelmed gazdagságával. Adál neki szerető jó gyermekeket, mintha néki szólott volna amaz őszövet-ségi ígélet: *nagy nemzetiségnek anyjává teszek tégedet és megsokasítom a te magodat* s a kiket adtál azokat mind életben is megtartottad, hogy lássa őket egyenként fölnevekedni, mint a Libanon czedrusait s hogy teljék el szive a legszentebb örömmel, a mi e földön lehető, az édes anyai kebel fölemelő örömeivel, a mint egyenként elhelyezte s látta őket, mint lesznek a társadalom hasznosan munkáló tagjai, sőt kitűnőségei!

Kegyelmed gazdagsága volt őrajta az is, hogy szerető hű élet-társat adtál melléje, kivel harminczegy éven át megosztva örömet és bánatot, gyönyört és szenvedést, ha ottan-ottan az élet nehezebb viszonyai sulyosultak vállalkra, az egymásiránti szeretet megédesíté a keserőségeket is, és gyorsan tűnő felhő lett éltök egén a bánat és aggodalom. E mellett nagy erő forrása volt leányod-zivében a te benned élő és soha nem laukadó bizalom. Kedvelt és le'két megerősítő éneke vala: *Te benned biztunk eleitől fogva*; mert mint szived előtt járó profétád, úgy ő is *szereté uram a te házadat s a te dicsőséged hajlékának helyét* s mert ővét is hasonló vallásos szellemben növelé, méltán mondhatta: *én és az én házam népe dicsérik az urat!*

Oh de Atyánk, Istenünk elhunyt ker. nőtársunknak is tapasztalnia kelle életében, hogy az örömet bánat s az édest keserű váltja fel gyors egymásutánban. Látá megnehezülni az időt feje felett, ni-dőn a jó és igazságos élettárs, még élete javakorában elköltözött ama hitünk szerénti szebb és dicsőbb hazába s az eddig megosztottan vitt terhek már csak az özvegy és gyöngé nő vállaira nehezültek. Méltán sohajthata fel ekkor ő is igaz fájdalomában: *megszűnt az én szívemnek öröme, siralomra fordult az én örömem*; és ismét: *elszakasztottad éntőlem oh uram* az én barátomat és társamat és az én ismerőim olyanok, mint a sötétség; mindazonáltal csak egy pillanatnyi volt a csüggedés, mert a kitől jött a csapás, a vigasztalást is nem sokára elküldötte; nemsokára ismét megzendült az Istenben való biz lom hangja: *Te benned biztunk eleitől foyva, uram te vottál hajlékunk minden időben . . . és te megmaradsz mindörökre . . .*

És ettől fogva újult erővel folyt a munka és kitartó küzdelem, míg a czél elérve s a rábizott munka bevégezve nem lőn . . .

Ezt követték majd a megnyugvás és lelki öröm napjai a bevégzett munka után, midőn mindenike az önállóságra jutott hálás gyermekeknek magához sohajtá a jó édes anyát elcsevegni a mult egyszerű s mégis édes emlékei felett . . . Majd ismét mindannyian otthagya otthonukat, megjelentek a mindig édes szülői hajlékban, unokák nagy seregétől kísérve. Mily boldogok valának ez órák! . . . mint feledték el hónapok, sőt évek terheit! . . .

És most mindennek vége van A szerető szív meghidegült, a fáradhatlan munkás kezek lelankadtak s a jó és balsorban egyaránt Istenben bizó nemes lélek a porhüvelyből elszállt s megtért alkotójához! Oh méltó a ti keservetek szerető gyermekei az elhunyt édes jó anyának s méltán keseregtek ti is, az elhunythoz fiui szeretettel ragaszkodó vők, nagyszámu unokák s a távolban is hőn érező jó testvérek s minden rokonok és szerető szivek; mert egy oly ritka édes anya, gyöngéd lelkületű anyós, nagyanya, testvér, rokon, a kit ti elvesztettetek, a ki mindenha disze volt nemének, hü leánya a honnak, buzgó hive anyaszentegyházának!! . . . Oh minden erő és vigasztalás Istene! küldj erőt és csepegtesd a vigasz balzsamát a megsebzett szivekre! Mond nekik, hogy a mily felejthetlen előttük, oly kedves volt előtted is; s mert szeretted őt, meghallgattad kérését s nem hagytad szenvedni hosszasan, hanem mint egy álommal vivéd őt magadhoz. Légy áldott oh Isten, hogy megengeded, hogy *legyen neki az ő hite szerént!* Ámen.

ÜRMÖSI KÁLMÁN.

A homorod-szentpáli unitárius egyház történelmi rajza.

Udvarhelymegyének az éjszaki részét átszelő Hargita-hegység-ből több völgyvonal indul ki, a melyek mindenikén kisebb-nagyobb folyó vagy patak lejt végig, délfelé sietve. Ilyen két folyó a belső és külső Homorod is, melyek a Hargitában tulajdonkép azon egy forrásból erednek, de vízvázasztó által kétfelé osztva, közel a fogarasi havasokig lenyúló két völgyön keresztül jutnak az Oltba.

A külső Homorod völgyének közepén és a folyó jobb partján fekszik Homorod-Szentpál, mely a vele egy völgyben fekvő székely faluk között nagyság és helyzet szerint legtekintélyesebb; valamennyihez képest mintegy központnak tekinthető.

E községnek nevezetes multja van, melynek fonalszájai visszavezetnek a római uralom alá.¹ a midőn H. Szt.-Pál a közelfekvő községeknek bizonyosan központja volt hadászati tekintetben, mert határában volt a római álló-tábor helye, mit még ma is az utazóknak mutogatni szoktak. A »szálas oldal« helyen felismerhető lovagló-iskolahely pedig bizonyítja, hogy itt későbbben is sok katonát tartottak, a midőn már H.-Szt.-Pál egyházi tekintetben is több községnek központja volt.

E községnek egyházi központiassága igazolva van az által, hogy a reformatio előtt Bágy, Recsenyéd és Homorod-Szent-Péter szomszédos falvak, sőt a két utóbbi még az unitarismus idejében is, bizonyos ideig hozzá tartoztak, a melyek tekintélyes plébániává egészítették ki. Itt volt a római castrum épületeiből átalakítva a Paulinusok hatalmas zárdája, honnan a községek keresztneve is kölcsönöztetett, a mennyiben a Szt. István korán innen szokás volt egyes falukat a szentek neveiről nevezni meg. Így a legtekintélyesebb apostol nevééről e községet, mint terjedelmes plébániát: Szent-Pálnak nevezték el.

A községet két főut három részre osztja, a mennyiben a brassói és kőhalmi utvonalak a felső végétől az alsóig nyulnak le és négy sor házat alakítanak benne, melyek közül a középen levő házsor a községnek középső, a két szélső sor pedig a másik két részét teszi. Ezeket egy másik megyei ut keresztbe szeli át, miért utczái állása szerint az egész falu közel kereszt alakot ölt.

A lakosok száma mintegy hétszázat tesz, kik közül 621 unitárius, a többiek különböző, u. m.: ev. ref., róm. kath., izr. és g. o.

¹ L. Orbán Balázs: A Székelyföld leírása. I. köt.